

Meerderheid van rechters in Nederland is inmiddels vrouw

‘We kunnen anno 2026 geen

We kunnen het vlak voor Internationale Vrouwendag weer hebben over alle plekken waar het niet goed gaat. Maar we kunnen de schijnwerpers ook eens richten op die bijzondere plek waar vrouwen steeds meer de dienst uitmaken: de rechtbank. Hoe komt dat zo? En maakt het uit?

EEFJE OOMEN

Maakt het verschil of een mannelijke of vrouwelijke rechter over een winkeldiefstal, stalking of moord gaat? Als je het aan vrouwelijke rechters vraagt, is hun eerste reactie altijd: natuurlijk niet. Want het hele idee van de rechtspraak is juist dat die objectief is. En dat het geen fluit uitmaakt wie die dag de rechter is.

Maar als je er langer over doorpraat, popt er bij vrouwelijke rechters soms toch één gedachte, één anekdote op. Eén moment waarop het misschien toch uitmaakte dat er die ene dag in die ene rechtbank een ‘zij’ en geen ‘hij’ zat. Eén moment waarop iemand als Irene Hinfelaar toch ‘iets van haarzelf’ liet zien.

De rechter-commissaris bij de rechtbank Rotterdam herinnert het zich nog precies. Het ging die dag om een jonge man, opgepakt in de haven van Rotterdam. Een drugsuithaler die zich plechtig voornam zijn lippen stijf op elkaar te houden. Hinfelaar: „Vaak geven opdrachtgevers de uithalers ook nadrukkelijk mee: beroep je op je zwijgrecht.”

Hinfelaar keek die dag de jonge man eens goed aan. Echt goed. En dacht: laat ik eens een andere vraag stellen. „Ik had kunnen zeggen: heb je enig idee hoeveel kwaad je met drugs aanricht? Maar ik zag dat hij zich slecht voelde en vroeg: hoe voelde je je toen je werd aangehouden? Was je bang? Was je boos?”

Wat ze intuïtief aanvoelde, gebeurde. De jongen brak, betuigde

spijt en vertelde dat het thuis moeilijk ging, dat die klus hem onder vrienden status had moeten geven. Het hele verhaal kwam eruit. „En ik weet: deze zaak was anders verlopen als ik niet mijn eigen gevoel als vrouw, als moeder had laten spreken”, zegt Hinfelaar.

Dus ja, misschien maakt het soms toch uit. Maar voor we daar dieper induiken, even een stap terug. Want het is ons allemaal in het nieuws weleens opgevallen, toch? Dat de rechter steeds vaker een vrouw is? En dat er in grote, gerucht makende zaken soms helemaal geen mannelijke rechter meer aan te pas komt?

De eerste behandeling van de moord op Peter R. de Vries? Een meervoudige kamer van drie vrouwen. De zedenzaak in 2024 rond Ali B? Drie vrouwelijke rechters. De civiele zaak rond mondkapjesfraudeur Sywert van Lienen? Dito.

60 procent

Cijfers bevestigen dat gevoel, want volgens de Raad voor de rechtspraak zijn zes op de tien rechters inmiddels vrouwen. En ja, dat is bijzonder. Want tot ver in het vorige millennium hadden mannen nog het overwicht. In 1995 bijvoorbeeld was nog maar 34 procent van de rechters een vrouw. Pas in deze eeuw zijn er meer vrouwelijke dan mannelijke rechterlijke ambtenaren. Sinds 2008 om precies te zijn.

En wat extra speciaal is: vrouwen blijven in de rechterlijke macht niet in ‘lagere’ functies hangen, maar bereiken en masse de top. Zo waren er in 2019 al meer vrouwelijke raadsheren bij de gerechtshoven dan mannen. En zo is de rechtspraak beetje bij beetje een organisatie geworden ‘waar andere organisaties zonder vrouwen een moord voor zouden doen’, vat hoogleraar bedrijfskunde Yvonne Benschop (Radboud Universiteit) samen.

En nee, dit alles laat zich niet alleen duiden door het simpele feit dat vrouwen vaker rechten studeren, zegt hoogleraar rechtssocio-

Vrouwen bereiken in de rechterlijke macht in groten getale de top.

FOTO ANP

2008

■ Pas sinds 2008 zijn er meer vrouwelijke dan mannelijke rechterlijke ambtenaren.

logie Ashley Terlouw (Radboud Universiteit). „Want we zien in andere juridische velden, zoals de advocatuur, wel nog meer mannen dan vrouwen.”

Dus hoe dit dan zit? Dat de rechterlijke macht in een mum van tijd ‘gefeminiseerd’ is? Daar zijn minstens zes redenen voor en de eerste is het werk zelf, denkt Saskia Sicking, lid van de Raad voor de Rechtspraak. „Ik wil oppassen met clichés over mannen en vrouwen, maar ik denk wel dat juist vrouwen graag maatschappelijk relevant werk doen. En de rechtspraak is maatschappelijk heel relevant. Je staat midden in de maatschappij.”

Wat volgens Terlouw ook meespeelt: rechtspraak is teamwerk. „De hele cultuur is gericht op samenwerken en niet op competi-

tie, zoals in de advocatuur. Dat vinden vrouwen aantrekkelijker.”

Iets wat Sicking direct beaamt. „Ik werkte een paar jaar in de advocatuur en ontdekte dat ik gewoon weinig met winnen en verliezen heb. Competitie is voor mij geen drijfveer.”

Ten derde, ook belangrijk: een rechter hoeft niet 24/7 aan te staan. Chrisje Zuur, raadsheer bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden: „Het is overzichtelijk, flexibel werk. Je kunt goed plannen, je kunt je eigen tijd indelen en vaak thuiswerken.” Hinfelaar: „Het is hard werken, veel uren maken, maar je kunt het tegelijk goed combineren met een gezin.”

Wat volgens Hinfelaar cruciaal is: niemand kijkt neer op

In grote zaken komt er soms helemaal geen mannelijke rechter aan te pas

mannenbolwerk meer zijn'

Chrisje Zuur (geheel links) en Irene Hinfelaar. Onder: Saskia Sicking.

FOTOS ANP, STICHTING ONDERWIJSGESCHILLEN, MARC BOLSIUS

parttimewerk. „Het is hier niet iets waar je voor moet strijden. Of waarvan je het gevoel krijgt: als ik dit doe, gaan mijn carrièrekansen eraan. Nee, je krijgt juist het gevoel dat het volstrekt normaal is. En dat gevoel is voor mij altijd heel belangrijk geweest.”

En dan zijn er ten vierde nog die bijzonder fijne secundaire arbeidsvoorwaarden die de zorg voor kinderen of ouders een stuk makkelijker maken. Eva Borg, officier van justitie bij het Functioneel Parket in Zwolle: „Vergeleken met vriendinnen in het bedrijfsleven heb ik als rechterlijk ambtenaar krankzinnig veel verlofdagen. Daar kun je bijvoorbeeld een mooie reis met je gezin mee maken.”

Vaardigheden

Wat ten vijfde ook speelt, volgens Zuur: het vak is anders dan pakweg vijftig jaar geleden. „We leven in een tijd waarin mensen niet automatisch meer opkijken tegen een autoriteit als een rechter, niet meer alles slikken. Dus een rechter moet nog meer zijn best doen om een verdachte te bereiken. Om alles goed uit te leggen. Om begrip en acceptatie te kweken.

Vrouwelijke rechter: lager salaris

lets opvallends waar de afgelopen jaren veel discussie over was: ook die 'vrouwelijke' rechterlijke macht kent een loonkloof. Zo kregen vrouwelijke rechters en officieren van justitie in opleiding aantoonbaar gemiddeld

minder betaald dan mannen. Dat had te maken met het feit dat mensen werden ingeschaald op hun laatst verdiende loon, en dit lag bij mannen gemiddeld hoger. Het College voor de Rechten van de Mens oordeelde afgelopen

week, op verzoek van Bureau Clara Wichmann, dat zo'n onderscheid niet mag. Inmiddels is het salarissysteem al veranderd en is compensatie een thema: kunnen vrouwelijke rechters dat 'achterstallige' salaris terugkrijgen?

Daar wordt in de opleidingen tot rechter ook steeds meer op gelet. En vrouwen zijn daar, denk ik, over het algemeen beter in dan mannen.”

Dan is er ten zesde nog dat beroemde versterkende effect. Waar veel vrouwen werken, volgen meer vrouwen. Hinfelaar: „En als je dan vervolgens ziet dat vrouwen ook de top bereiken, wordt het nog aantrekkelijker. Zo is het voor mij zeker van belang dat de president van mijn rechtbank een vrouw is. En dat haar voorganger ook een vrouw was.” En ja, zulke rolmodellen hebben volgens hoogleraar Benschop 'een grote symbolische waarde'.

Maar dan toch nog even terug naar de beginvraag. Maakt het nou verschil, man of vrouw? Nee, voor het oordeel maakt het

geen verschil, stellen ze allemaal. Zuur: „Als burger moet je erop kunnen vertrouwen dat een rechter onbevooroordeeld is: het maakt geen verschil of de rechter een man of een vrouw is.” Ook hoogleraar Terlouw, die het onderzocht, zag geen enkel onderscheid.

Maar soms maakt het volgens Hinfelaar wel uit voor de behandeling van een rechtszaak. „Ik kan me voorstellen dat vrouwen, zoals ik dat met die jonge drugsuithaler deed, soms andere woorden kiezen, een andere benadering, een andere toon.”

Ander effect

En misschien heeft het ook wel eens een ander effect: dat verdachten het misschien makkelijker óf moeilijker vinden om een

'Vrouwen kiezen soms andere woorden, een andere toon en benadering'

vonnis te accepteren, peinst Zuur. „Ik kruip weleens in het hoofd van een mannelijke verdachte van een zedendelict als verkrachting en kijk met zijn ogen naar zo'n rechtbank vol vrouwelijke rechters. En dan denk ik: hij heeft toch niet het gevoel dat hij zo een minder eerlijke kans krijgt? Ik weet dat het niet zo is, maar vind het wel vervelend als hij zo zou denken.”

Volgens Sicking doet de opmars van de vrouwelijke rechter er op een ander vlak trouwens zeker toe: de beeldvorming. „De rechterlijke macht staat niet los van de samenleving, is er deel van. Dus moeten mensen zich er ook in kunnen herkennen.” Of zoals Hinfelaar zegt: „We kunnen anno 2026 natuurlijk ook helemaal geen mannenbolwerk meer zijn.”

Thuis voelen

De vraag doemt wel op of de rechterlijke macht intussen niet zo'n beroepsgroep wordt waar juist mannen zich niet meer thuis voelen. Zoals meesters op basisscholen met alleen juffen bijvoorbeeld.

En volgens Terlouw is het 'he-laas' inderdaad zo dat beroepen met een meerderheid aan vrouwen vaak aanzien verliezen, en minder aantrekkelijk worden voor mannen. Benschop: „Er is een *tipping point*, een kantelpunt, waarop mannen afhaken. Maar dat gebeurt pas als mannen echt een kleine minderheid gaan vormen.”

Geen kantelpunt

Maar volgens Zuur en Borg, allebei bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, is er totaal geen sprake van zo'n kantelpunt. Ook mannen willen volgens de twee nog altijd rechter worden.

Dat alles brengt Hinfelaar terug naar haar beginjaren als rechter. „De man die mij inwerkte en bijna met pensioen ging, was helemaal onder de indruk van hoe ik werk en gezin mixte. Maar nu zijn er net zoveel mannen als vrouwen die al die dingen met elkaar willen combineren.”